

A versengés a történelemtanításban

Készítette: Kőfalvi Tamás

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

A versengés a történelemtanításban

Tartalomjegyzék

- 1. A vita általános jellemzői*
- 2. A vita szerepe az társadalmi együttélésben*
- 3. A vita kultúrtörténete*
- 4. A vita mint munkamódszer a hagyományos oktatási környezetben*
- 5. A vita szerepe az oktatás pluralista szabályozásában*

Miről szól ez a lecke?

Ebből a leckéből megismerheti a vita szerepét és jelentőségét az egyén és a közösség életében. A lecke összefoglalja a vita kultúrtörténetét, illetve bemutatja szerepét a hagyományos és a pluralista oktatási környezetben.

Tanulási javaslat:

A lecke feldolgozásához szükséges idő kb. 80 perc. A feladatok megoldásához szükséges idő kb. 60 perc.

A lecke anyagának elsajátítását segítheti, ha saját tapasztalatait is feleleveníti a tanulás során. A feladatok megoldására és a kitekintésekre is érdemes időt szánni. Megszerzett ismereteit a Tudásmérő segítségével ellenőrizheti.

1. A vita általános jellemzői

A vita két, valamely témában eltérő állásponton lévő fél **szóbeli összeütközése**. A felek lehetnek egyének vagy csoportok, a maguk de akár egész nemzetek képviselőitében is. Vitatéma az élet legkülönbözőbb területein adódhat, így beszélhetünk jogi, politikai, családi, munkahelyi, iskolai, gazdasági, tudományos stb. vitáról. Fontos szempont, hogy **a vita témája**, bár lehet szűkebb vagy tágabb, **mindig jól körülhatárolható**. A vitának az is meghatározó jellemzője, hogy észérvek szavak általi – írott vagy szóbeli – ütköztetését jelenti, és bár kétségtelenül felfokozott mentális és érzelmi állapotot eredményez, illetve ilyen hatások kiváltására is törekedhet, **alapvetően intellektuális és nem emocionális folyamat**. Amennyiben ezen két feltétel nem áll fenn, vagyis ha körvonalazhatatlan témáról és/vagy érzelmi alapon történik szóváltás, akkor csak **veszekedésről** beszélhetünk. A vita jelenségének megítélése nem mindig egyértelmű, meglétét bizonyos esetben a gyengeség, máskor épp az erő jeleként értelmezik (pl. vállalatok, pártok, közösségek belső vitái).

A vitának többféle típusát különíthetjük el aszerint, hogy milyen téma körül zajlik. Az általánosabb vitahelyzetek szólhatnak például a vitapartner pozíciójáról, illetékességéről, hozzáértéséről (**kompetencia vita**), valamilyen elvről, szabályról, világnézetről (**elvi vita**), egy konkrét ügyről, konfliktusról, nézeteltérésről (**eseti vita**). Oktatási szempontból külön említést érdemel a tudományos vita, amely kialakulhat valamely terminológia, szakkifejezés tartalma, értelmezése kapcsán (**definíciós vita**), vagy valamely tudományos állítás, illetve annak cáfolata és alátámasztása kapcsán (**tétel vita**) is.

Az oktatási környezetben megfogalmazódó pedagógiai, módszertani célok szolgálatába több vitatípus is állítható, **a közismereti tantárgyak keretében azonban leginkább a tudományos vita a magától értetődő**. Egyéb összefüggésekben más vitaformák is jelentős fejlesztő hatást indukálhatnak (pl. osztályfőnöki órán elvi vita).

Feladat:

Saját tapasztalatai alapján elevenítsen fel egy-egy konkrét példát az egyes vitahelyzetekre!
Melyikhez fűződnek kedvezőbb emlékei?

Kitekintés:

A kulturált vita feltételeinek, jellemzőinek rendszerező megismeréséhez nézze meg az alábbi videót:
<https://zanza.tv/magyar-nyelv/retorika/kulturalt-vita>

Melyek tényezőket emelné ki az ott említettek közül?

A vitakultúra szabályainak is van külön wiki oldala ☺ :

https://hu.wikipedia.org/wiki/Wikip%C3%A9dia:%C3%9Atmutat%C3%B3_a_kultur%C3%A1lt_vit%C3%A1hoz

2. A vita szerepe a társadalmi együttélésben

A vita számos kompetencia fejlesztésére alkalmas, ugyanakkor meglehetősen idő- és tervezésigényes munkaforma. Alkalmazási lehetőségeit tekintve, a megfelelő keretek között gyakorlatilag bármely korosztály fejlesztésére alkalmas lehet. Külön kiemelendő, hogy a vita nemcsak a kognitív, hanem egyéb (pl. szociális) kompetenciák fejlődését is jól szolgálhatja, így nemcsak az oktatásban, hanem a nevelésben betöltött szerepe is jelentős. A vita tipikusan azon tevékenységformák közé tartozik, amelyek fejlesztő hatása nem a tevékenység eredményében, hanem annak folyamatában rejlik. Ettől függetlenül természetesen nem lényegtelen szempont, hogy a vita középontjában milyen probléma áll, és annak kapcsán milyen végső konklúziók fogalmazódnak meg. A vita mint tevékenység természetes módon hordozza magában az életszerűséget, hiszen az ember társas kapcsolataitól és szociális környezetétől elválaszthatatlan a különböző konfliktushelyzetek kialakulása. A tömegtársadalmak kialakulásával, a világ információs kapcsolati hálójának egyre sűrűbbre szövődésével, az egyre koncentrálódó népsűrűséggel együtt szaporodnak azok a konfliktushelyzetek is, amelyek vitát eredményeznek. Hasonlóképp ezek sokasodása felé hat a fokozódó gazdasági integráció és a termelési kooperáció is.

A vita az egyén szempontjából nézve az érdekérvényesítés egyik legalapvetőbb formája, így a vitában való sikeresség az egyéni boldogulásnak is fontos összetevője. Minthogy a jó iskola minél inkább azokra a valós körülményekre igyekszik felkészíteni a diákot, amelyekkel az élete során találkozni fog, ezért a konfliktuskezelésnek, a vitahelyzetek kulturált megoldási képessége fejlesztésének az iskolában is kiemelt területnek kell lennie.

Fontos megjegyezni, hogy az eredményesen és megnyugtatóan rendezett konfliktushelyzetek az egyén általános mentális állapota szempontjából is nagy jelentőségűek. Sok esetben már a konfliktusok felszínre hozása és azok rendezési kísérletének meghatározott formában való tetet öltése is pozitív hatásokat eredményez. Az elfojtott, megfelelő formában felszínre törni nem képes konfliktusok az idő előre haladtával elmérgesedhetnek, öngerjesztővé válhatnak. A 'vita' szó kapcsán sokakban ébrednek negatív érzések, hiszen a vitában tetet öltő nyílt konfliktushelyzetek megnövekvő stresszel járnak, ezért természetes módon általában ezek elkerülésére törekszünk. A vita elkerülése természetesen nem mindig oldja meg magát a konfliktust, ám hozzá segíthet annak kezeléséhez. Ugyanakkor a vita – és ez aligha vitatható – a közösségben folyó élet természetes és hasznos velejárója, amelynek az egész civilizáció fejlődése szempontjából meghatározó szerep jut. A vita mint a konfliktuskezelés egyik módja az emberi faj egyik sajátossága. Jelentősége különösen felértékelődik a demokráciákban, ahol a vita lehetősége számos szabadságjog meglétének alapvető bizonyítéka és biztosítéka, illetve a demokratikus döntéshozatali folyamatok egyik alapvető szakasza. A vita tudományos területen is meghatározó, hiszen jelentős szelekciós hatásai révén a tudományfejlődés egészére hatással van.

3. A vita kultúrtörténete

A vitatkozás, a tudományos és filozófiai igazságok vita általi feltárása már az ókorban is jelentős volt. Ez a [Szókratész](#) (kb. ie. 470 – i. e. 399), [Platón](#) (ie. 427 – ie. 347) és [Arisztotelész](#) (ie. 384 – ie. 322) által is művelt és nagyra tartott eljárás a dialektika, amelynek jelentése 'vitatkozás', 'érvelés', 'a beszélgetés mestersége'. A **dialektika** az ellentétekből kibomló egység, igazság keresését tűzi ki céljául. Mint ismeretelméleti módszer végigvonul az emberi gondolkodás történetén, az ókori bölcsektől kezdve [Aquinoi Szt. Tamáson](#) (1225-1274) keresztül [Kantig](#) (1724-1804) és [Hegelig](#) (1770-1831) jelentős szerepet kapva. A vita, amely a szóbeli megnyilvánulás egyik formájaként szoros kapcsolatban állt a **retorika** fejlődésével is, a középkor skolasztikus tudományosságának szigorú formális keretek között alkalmazott oktatási és számon kérésű módszere volt. A vita (**disputa**) során – amely főként a teológiai és filozófiai oktatásban játszott jelentős szerepet – a védő által előadott tételt az ellenfél cáfolni próbálta, a végső konklúziót a tanár fogalmazta meg. Az **ünnepélyes viták** alkalmával maga a tanár volt a védő, az általa felvetett tétellel bárki vitába szállhatott. A tudományos ismeretekben való megfelelő előre haladást is sokszor valamely vitában történő helytállással kellett igazolni. A középkori disputák a szillogizmus szigorú logikai és formai szabályai szerint zajlottak, ezért sokszor formálissá váltak, az adott témában nem eredményeztek tényleges előre lépést, nem vezettek új tudományos eredményekhez.

A vitának a vallás történetében ugyancsak kiemelkedő szerep jutott. A katolikus egyház korai századaiban (2-4. sz.) a dogmatikai kérdések, a szertartásrend, illetve a **különböző szokások és hagyományok kanonizálása körül zajlottak heves hitviták**, például a donatisták és az ariánusok között. A hitvita a római katolikus egyház további történetében is jelentős szerepet kapott: az egyházszakadást (1054) megelőzően a görög keletiekkel, később pedig a különböző eretnek irányzatokkal folytak éles viták. Későbbi tevékenysége ugyan más irányt vett, de **eredetileg maga az inkvizíció intézménye is az észérvekkel, vitával történő meggyőzést kapta feladatául**, ezért nem véletlen, hogy a pápa az inkvizíció vezetését az igen magas teológiai és retorikai műveltséggel rendelkező domonkosokra bízta. A reformáció megjelenése a hitviták újabb „fénykorát” eredményezte, hiszen a **reformáció** különböző irányzatainak képviselői, [Luther](#) (1483-1546), [Melancthon](#) (1497-1560), [Zwingli](#) (1484-1531), [Kálvin](#) (1509-1564) nemcsak a római katolikusokkal, de egymással is folytattak vitákat. Az 1540-ben alapított **jezsuita rend** tagjainak mint 'Jézus katonáinak' legfőbb fegyvere ugyancsak a vita és az érvelés tudománya volt. A magyarországi hitvitázók közül – nemcsak kultúrtörténeti, hanem érveléstechnikai és retorikai jelentősége miatt is – kiemelhető [Méliusz Juhász Péter](#) (1532-1572), [Dévai Bíró Mátyás](#) (1500 k. – 1531), [Dávid Ferenc](#) (1520 k. – 1579) tevékenysége. A vita a hitélet mellett az emberi társadalom működésének más területein (jog, politika, tudomány) is kifejezetten jellemző.

Kitekintés:

A hitviták magyarországi történetének talán legmagasabb csúcsát [Pázmány Péter](#) (1570-1637) működése jelentette. Életművének tekintélyes részét polemizáló írásai teszik ki, amelyek nyelvi szépségük mellett a katolikus megújulás gazdag gondolatiságát is magukban hordozzák. Vitairatainak logikai felépítettsége, a bennük használt hasonlatok plasztikussága és hatásossága a mai napig nemcsak esztétikai élményt nyújt, hanem a vitatechnika terén is mintát jelent.

Sokszor humoros, szatirikus hangvételű vitairatait elsősorban protestáns prédikátorokkal ([Magyari István](#), [Alvinczi Péter](#)) polemizálva írta. Összes művének kiadása facsimile ma már digitálisan is elérhető a [Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár](#)-ban. Tarnóc Márton által válogatott művei 1983-ban a Szépirodalmi Könyvkiadó Magyar Remekírók sorozatában jelentek meg.

4. A vita mint munkamódszer a hagyományos oktatási környezetben

A vitának a különböző oktatási környezetekbe való beilleszthetősége egyenesen következik az adott környezet céljaiból és alapvető jellemzőiből. **A hagyományos, erősen prekoordinált oktatási környezetek munkaformái között a vita gyakorlatilag nem használható.** A monolit és nem demokratikus közegben működő, abból kinövő oktatási rendszerek által támasztott legfőbb elvárás ugyanis épp az adott rendszer feltétlen elfogadása, a hierarchikus és adott esetben antidemokratikus jellemzők tudomásul vétele. Ezekben a politikai közegekben a gazdaság is hasonló arculatot mutat, erősen központosított, túladminisztrált, bürokratikus, hierarchikus és sokszor piacidegen jegyekkel. **Az ilyen rendszerekben az oktatás nem elsősorban értékeket, hanem utasításokat, direktívákat hivatott közvetíteni, az így kialakuló dogmatizmussal pedig a valódi vita, a másként gondolkodás nem egyeztethető össze.**

Magyarországon tipikusan ilyen rendszert működtetett a kádári oktatáspolitiká. A tantervi követelmények elsősorban egzakt, primer információk formájában öltöttek testet, lehetőleg csak olyanokban, amelyek „vitán felül” álltak. Ebből a szempontból a természettudományos tárgyak és a matematika tanítása ideálisabb terep volt, hiszen ezen tudástartalmak nagy részét könnyebb volt a '2+2=4' típusú evidenciák köré felépíteni. Sokkal több gondot okoztak a „kevésbé racionális”, „szubjektív”, a művészetekhez közelebb álló tantárgyak, mint például az irodalom, az ének-zene és a rajz oktatása. Még ezeknél is problémásabb volt a történelem tantárgy helyzete. **A történelmi folyamatok értelmezése és interpretálása a rendszer gyökeréig hatoló kérdés volt, ezért a kétely és a vita e téren kifejezetten „antiszociális viselkedésnek” minősült.** Természetesen a „vitáztatás” jegyében az oktatási rendszerből ki kellett írtani azt az alapvető tényt is, hogy normális körülmények között maguk a tudományos eredmények is

viták nyomán születnek meg. Ennek a folyamatnak a következményeként a tantárgyi tartalmak statikussá és idegen-szerűvé váltak, hiszen az ismeretek nem különböző felfogások és vélemények küzdelmének megismeréséből bontakoztak ki, nem az újabb és a régebbi kutatási tapasztalatok közötti ütközések eredményeként születtek meg, hanem megkérdőjelezhetetlen, időtlen és egyetlen igazságként álltak a diákok előtt, azt a képet sugallva, hogy az emberi megismerésnek sem határai, sem objektív nehézségei nincsenek. Az ilyen típusú képet természetesen akkor lehetett „hitelesíteni” az akadémiai szférával, ha annak működését hasonló elvek mentén korlátozták. Az állam, behatolva a tudományosság területére is, gyakran hatalmi szóval állt egy-egy elmélet, nézet, „kutatási eredmény” mögé, elnyomva, elhallgatva, ellehetetlenítve az azzal össze nem egyeztethető véleményeket. Az oktatás és a tudomány pluralizmusának elnyomása mögött egy megalkuvó társadalom létrehozásának célja állt, amelynek tagjai egyéni és közösségi szinten is készek lemondani az érdek- és jogérvényesítés nyilvános formáiról.

Gyűjtőmunka:

Tekintse át a gimnáziumi történelem tananyag egy évfolyamát, és gyűjtsön össze legalább öt olyan témát, amelyek tudományos szempontból vitának adhatnak teret!

Az összegyűjtött témák közül egyet részletezzen is! Milyen kérdés mentén milyen érvek és ellenérvek sorakoztathatók fel?

Kitekintés:

A vita sikerességét nagy mértékben befolyásolja a szöveg retorikai megformáltsága. Ehhez található segítséget az alábbi oldalakon:

<https://zanza.tv/magyar-nyelv/retorika/retorika>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%B3noklattan>

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_retorika/ch04.html

3. A vita szerepe az oktatás pluralista szabályozásában

Erre a kis történeti visszatekintésre azért volt szükség, hogy lássuk, a vita mint tartárgy-pedagógiai módszer alkalmazása terén a magyar oktatásügy milyen súlyos deficitet halmozott fel a rendszerváltás időszakára. Ezt az elmaradást annak ellenére sem sikerült még ledolgozni, hogy a magyar politikai környezet, s vele együtt az oktatás és a tudomány világa demokratikussá és pluralistává vált. A korszerű tankönyvek a legfontosabb kérdések kapcsán általában már röviden bemutatják a **tudományos nézetkülönbségeket** és az eltérő **kutatói álláspontokat** is, illetve a meghaladott nézetek mint tudománytörténeti állomások is említést kapnak. Az oktatáspolitikai fontos alapidokumentumai, a Nemzeti alaptanterv (NAT) és a tanárszakok képzési és kimeneti követelményei szintén teret adnak a többszemponú tanításnak, a kritikai gondolkodás fejlesztésének, és rögzítik az eltérő nézőpontok megismerésének fontosságát is.

A 2013. szeptember 1-jétől hatályba lépett NAT a köznevelés feladata és értékei (I.1.) között az állampolgárságra, demokráciára nevelés kapcsán külön is megemlíti, hogy „A részvétel a közügyekben megkívánja a kreatív, önálló kritikai gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztését.”

A vita több műveltségi terület anyagában is külön fejlesztési területként jelenik meg. Magyar nyelv és irodalom területen (II.3.1) például a beszéd-készség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása terén 1-4. évfolyamon a saját vélemény megfogalmazása, 5. évfolyamtól pedig ennek érvekkel való megvédése is fejlesztési feladat. A középfokú oktatásban a saját vélemény megvédése vagy korrekciója, az együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában” jelenik meg fejlesztési területként. A közműveltségi tartalmak között a kommunikáció (5.1.) fejlesztésében már az 5-8. évfolyamon is jut szerep a vitának: „a kommunikáció folyamatának célja és tényezői, szóbeli kommunikációs helyzetek (kérdés, kérés; érv, érvelés; kisközösségi kommunikáció, kiselőadás, vita)”, a 9-12. évfolyam anyagában pedig a vitában fontos retorikai ismeretek is megfogalmazódnak: „5.4. Retorikai alapismeretek: az élőbeszéd fajtái, a nyilvános beszéd, a meggyőző szövegműfajok, érvelés, tétel, állítás, érvtípusok, cáfolat, bizonyítás”.

A vita a **matematika tanításában** az akarati, érzelmi szabályozás, az önfejlesztés képessége és az együttéléssel kapcsolatos értékek (6.) között a kommunikáció fejlesztésében (6.1.) már az 5. évfolyamtól szerepet kap: „Törekvés mások gondolatainak megértésére (példák és ellenpéldák keresése, kérése; kérdések megfogalmazása; magyarázat kérése; átfogalmazásra, egyszerű következtetésre tett próbálkozások. Vitába szállás mások gondolataival és a kulturált vitatkozás.” Az együttműködés (6.2.) terén is megjelenik a „vitakészség, kifejezőkészség fejlesztése”.

A **mozgókép-kultúra és médiaismeret műveltségterületen** a kritikai gondolkodás fejlesztésében (4.) az 5-8. és a 9-12. évfolyamon is fontos a vita, amelyhez a későbbi iskolaszakaszban magasabb követelményszint is társul. Ezen a területen a NAT konkrét vitatémákat is megfogalmaz. Az 5-8. évfolyamon: „Az életkori sajátosságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő vita a média használatával kapcsolatos megfigyelések alapján a média társadalmi szerepéről, működéséről, különösen:

- a médiahasználattal kapcsolatos függőségekről;
- a normaszegések (pl.: nyílt vagy kódolt rasszizmus, médiaerőszak, testkép normák) megjelenéséről;
- a médiafinanszírozással összefüggő kérdésekről;
- a médiatechnológiai folyamatokról, konvergenciáról;
- a saját tartalmak közzétételéről, a személyes adatok védelméről.”

A 9-12. évfolyamon: „az életkori sajátosságoknak és az elvárható tájékozottságnak megfelelő érvkészlettel és példákkal alátámasztott vita a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról, különösen:

- a médiahasználattal kapcsolatos függőségekről;
- a normaszegések (pl.: nyílt vagy kódolt rasszizmus, öncélú szexualitás) reprezentációjáról;
- a médiabefolyásolásról, manipulációról, az üzleti és politikai hatalom, valamint a média viszonyáról;
- a médiatechnológiai folyamatokról, konvergenciáról;
- a saját tartalmak közzétételéről, az erkölcsi és jogi normák alkalmazásáról;
- a médiára vonatkozó szabályozás elveinek és gyakorlatának problémáiról.

Önálló esettanulmány készítése a médiahasználat és -hatás tárgykörében. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Ellenérvet gyűjtése a tárgyhöz tartozó, mások által meghatározott, különböző álláspontok cáfolatára.”

Az **ember és társadalom műveltségterület** kiemelt fejlesztési területei közé sorolja a társas kapcsolati kultúrát, az **aktív állampolgárság** és a **demokráciára nevelés** eszményét. Az e területeken történő előre lépés nem képzelhető el a vita- és érveléskultúra fejlesztése, pragmatikus művelése nélkül. A „történelmi megismerés eszközeinek, módszereinek” szintén célként megjelölt kialakítása és fejlesztése természetes módon foglalja magában a vitának mint a tudományfejlődés egyik tipikus hajtóerejének megismerését is. Ugyancsak a NAT megfogalmazása szerint:

„A tanítás meghatározó célja olyan differenciált történelmi gondolkodás kialakítása, amelynek keretében a tanulók képesek a múlt-jelen-jövő hármasságában az adatok, tények, fogalmak, a történettudomány által kínált konstrukciók (sémák) rugalmas adaptálásra, illetve a történettudomány vizsgálati eljárásainak (történelmi probléma felismerése, megfogalmazása, **a kritika, az interpretáció**) alkalmazására.”

„Az 5–8. évfolyamokon (...) Fontos szempont a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális, vallási értékeinek megismertetése, valamint az, hogy a diákok **megismerjék a történelmi múltat feldolgozókat (történész, régész, nyelvész) munkájának alapelemeit.**”

„Az ún. történelmi gondolkodás azt jelenti, hogy a tanulók képesek

- a történelmi jelenségeket megérteni,
- az eseményekről kialakított **nézőpontok közötti különbségeket felismerni (multiperspektivitás),**
- belátni, hogy az események irányítói és átélői előtt számos tény és folyamat rejtve maradt,
- **elfogadni, hogy az eseményeket egymástól eltérő módon is lehet magyarázni, valamint ezen eltérő magyarázatok okait felismerni és megérteni...**”

Az osztatlan történelemtanár-képzésnek a NAT-tal összhangba hozott képesítési és kimeneti követelményei szintén több helyütt előírják az eltérő nézetek felismerésének, bemutatásának és ütköztetésének tanítását azzal a szándékkal, hogy a tanárjelölt ne csak történelmi, hanem pedagógusi munkája során is felhasználja és továbbadja ezt a szemléletmódot. Így például az alábbi tanári képességek, készségek, attitűdök, módszerek elsajátítása válik kötelezővé:

- „Történelmi folyamatok, események, személyek, jelenségek több szempontból való értelmezése, az eltérő nézőpontból fakadó értelmezés és értékelés különbségeinek felismerése.”
- „Világnézeti és politikai elfogulatlanság és tolerancia. Globális szemléletmód, világtörténelmi látásmód, nemzeti és európai identitástudat kialakítása. **A tanulók önálló véleményalkotásának ösztönzése**, nemzeti, európai, etnikai, vallási és lokális azonosságtudatának tiszteletben tartása, megőrzésének támogatása. Európában és a világban eligazodni tudó **kritikus gondolkodásmód kialakítása**
- „A tanulási folyamat támogatása szervezése és irányítása terén: felkészültség a történelmi megismerés tanítására, a magyar és az egyetemes történelem iránti érdeklődés felkeltésére, kielégítésére, a tanulók ismeretszerző és –alkalmazó képességének kiművelésére. **Felkészültség a tények és értékelések közötti különbségek, az összefüggések önálló felismertetésére.** Felkészültség a kronológiai ismeretek, a tények, adatok, fogalmak elsajátítási nehézségeinek felismerésére. Felkészültség térképek, grafikonok, táblázatok, eredeti forrásszövegek információs bázisként való használatára, valamint **a történelem vitás kérdéseire kapcsolódó különböző álláspontok tárgyilagos bemutatására.**” ...” (Kiemelések tőlem – a szerző.)

A vita jelentősége a 2020-ban elfogadott új NAT-ban és az arra épülő kerettantervekben sem változott, egyaránt fontos szerepet kap a szövegalkotási képességek, illetve az önálló véleményformálás (mérlegelő gondolkodás) képességének fejlesztésében. Megjegyzendő, hogy a vitának más tantárgyak tanulási környezetében is jelentős szerep jut. Pl. (matematika): „A közös munkában érvel, képes a vitára, az érvei ütköztetésére.” A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy kapcsán már a bevezető szöveg is leszögezi: „A történelem természete szerint értelmező jellegű, a tényekről alkotott különböző vélemények szükségszerűen vitákat eredményeznek. A történelemtanulás során ezek a viták arra ösztönzik a tanulót, hogy elgondolkodjon az emberi értékekről, illetve az élet alapvető dilemmáit megjelenítő olyan fogalmakról, mint például az igazságosság, hűség, hatékonyság, empátia és felelősség. **A viták úgy szolgálhatják a történelemtanulást, ha a tanulóban világossá válik a történelmi tény és interpretáció közötti különbség,** illetve ha megerősödnek benne társadalmunk és európai, zsidó-keresztény gyökerű civilizációnk alapértékei.”

Az érettségire pedig a tanulónak el kell jutni oda, hogy társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelynek során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját.